

Dr hab. prof. UR W.J. Cynarski (8 dan *goshin-ryu*, 7 dan *idōkan yōshin-ryū jūjutsu*) przedstawia swoją opinię o nowej polskiej książce poświęconej podstawom sztuki *jūjutsu*. Artykuł recenzyjny jest tu okazją do przedstawienia własnych opinii o metodyce nauczania i specyfice samego *jūjutsu*. Autorem omawianej książki jest mgr Paweł Nerć, instruktor *jūjutsu* (7 dan).

WOJCIECH J. CYNARSKI

Wydział Wychowania Fizycznego, Uniwersytet Rzeszowski (Polska)

Podstawy jūjutsu i metodyka nauczania.
Recenzja książki Pawła Nercia pt. „Jiu-Jitsu - podstawy”
/ Ju-jitsu principles and methodics of teaching.
Review of the book “Jiu-Jitsu – principles” by Paweł Nerć¹

Submission: 28.10.2009; acceptance: 31.10.2009.

Paweł A. Nerć, *Jiu-Jitsu – podstawy*, Księgarnia Wydawnictwo „Skrzat”, Stanisław Porębski, Kraków 2009, ss. 172.

Słowa kluczowe: *jūjutsu*, technika, metodyka

Ukazała się książka poświęcona podstawom *jūjutsu* – rodzaj podręcznika. Miałem pewien wpływ na jej ostateczną treść, będąc recenzentem wydawniczym. Teraz przedstawiam swoje uwagi o opublikowanej już książce w postaci artykułu recenzyjnego.

Odniesienie do treści pracy

Książkę rozpoczynają ładne motta, credo i zdjęcia postaci mistrzów. Napisano, że są to „prekursorzy jiu-jitsu” i pokazano: S. Takedę, J. Kanō, M. Kawaishiego (błąd w imieniu) i M. Ueshibę (?). Otóż oryginalne *jūjutsu* jest sporo starsze od wymienionych mistrzów. Mogą oni być prekursorami jakichś dzisiejszych linii odmian *modern*. Możliwe, że Autor kreując swoją szkołę zapożycza to i owo z ich dorobku i stąd wynika ten ukłon wobec dość przypadkowego (brak kryterium) doboru „prekursorów”.

Kolejna seria zdjęć (s. 8) przedstawia nauczycieli Autora, co w pracach o sztukach walki jest właściwe. Jest to z jednej strony forma legitymizacji uzyskanych kompetencji, z drugiej – określenie linii przekazu. Przekaz ten jest o tyle unikalny, że reali-

zowany jest bezpośrednio, a w przypadku niepozwolenia przez mistrza-nauczyciela żadnych prac pisanych – przekaz jedyny (zarówno umiejętności i wiedzy). Wiemy stąd, że nauczycielami Autora w zakresie *jūjutsu* mniej lub bardziej tradycyjnego lub nowoczesnego byli K. Kondratowicz i T. Brebels, w karate A. Zakrocki, a w *kenjutsu* promował go zapewne krakowski *sensei* T. Takeuchi.

Następnie autor przytacza swój życiorys z akcentem na drogę poznawania różnych azjatyckich sztuk walki i zdobywane stopnie. Tej swojej drogi nie musi się wstydzić – posiada od ośmiu lat stopień mistrzowski 7 dan w *jūjutsu*. Tak wysoki stopień wskazuje na posiadanie umiejętności praktycznych, które pozwalają na założenie niezależnej szkoły. Tej swojej szkole autor poświęcił omawianą książkę.

Nieprawdziwe jest stwierdzenie autora zawarte we *Wstępie*, iż: „W Europie i w krajach podporządkowanych dominacji »białego człowieka« nadal nie dostrzega się pozytywnych stron ćwiczeń fizycznych. Oczywiście docenia się ich walory zdrowotne, ale nie stosuje się treningów sztuk walki jako formy resocjalizacji czy też rozładowania nagromadzonej agresji” (s. 12). Otóż wielokrotnie pisali o tym w swych pracach m.in. R.M. Kalina, J.M. Wolters, M. von Saldern i W.J. Cynarski [np.: Cynarski, Sieber 2006]. Były takie eksperymenty i w psychologii sportu oraz w teorii sztuk walki znane są ich wyniki. Może nie jest to powszechnie praktykowane (na dużą skalę), ale jest stosowane. Pisałem o tym w recenzji wydawniczej.

¹ Pracę zrealizowano w ramach działalności statutowej Wydziału Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego – projektu URWWF/S/09 finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz we współpracy z Komisją Badań Naukowych SIP.

Dalej znajdujemy uwagi o wychowawczym wpływie ćwiczeń sztuki walki. Przytoczona jest „etykieta *dōjō*” – sali treningowej szkoły shihana Nercia (s. 16–17). Są to zasady zachowania w owej szkole powiązane z normami etycznymi. Natomiast opis ceremoniału (s. 20–21) zamieszczony jest osobno, choć logika wskazywałaby na zamieszczenie tego opisu pod „etykieta”.

We fragmencie zatytułowanym „Krótka o Jiu-Jitsu” autor powiela tezy o rodowodzie kilku bardziej znanych szkół, ale taka namiastka wiedzy może tu być uznana za wystarczającą. Są też pewne niezręczności. Pierwotne *sumō* ani *yawara* to nie były szkoły (s. 18), lecz pewne systemy walki. Nadto twórca *yōshin-ryū* nazywał się Akiyama, a nazwę szkoły *yōshin* tłumaczy się jako dusza wierzby (s. 19) [por.: Cynarski 2006].

Kolejny błąd zakradł się we fragmencie, w którym autor nawiązuje do tradycji samurajskich. Pisze (s. 20), że strzelanie z łuku podczas jazdy konnej to *yabusame*. Tymczasem owo strzelanie nazywa się *kyūbajutsu*, a *yabusame* jest pewnym festiwalem, podczas którego istotnie strzela się z łuku jadąc konno. Występują też błędy językowe dotyczące zapisu niektórych pojęć japońskich (np. *senpai*, *kiritsu*).

Zasadę „jita kyoei” wprowadził J. Kanō na potrzeby swojej szkoły Kōdōkan. Nie spotkałem się z nią w tradycji innych, oryginalnych szkół. Niech więc autor nie pisze ogólnie o japońskim *jūjutsu* (s. 22–23), tylko o swojej szkole, w której wprowadza takie akurat główne zasady. Stare traktaty o *jūjutsu* wymieniają inne jeszcze zasady taktyczne i etyczne, ale Autor nie musi ich przytaczać (nie jest to studium temu poświęcone).

Od strony 24. znajdujemy „Systematykę technik Jiu-Jitsu”. Techniki zostały podzielone przez autora na techniki wewnętrzne – introspektywne i zewnętrzne utożsamione z technikami walki. Osobście postawy, formy poruszania się, ćwiczenia *hōjō-undō* itp. nazwałbym elementami wprowadzającymi. Ale *shihan* Nerc ma prawo przyjąć terminologię za Kondratowiczem [1991], na którego się powołuje.

Co do szczegółów, otóż obroty *tenkan* zaliczają się do *tai-sabaki*. Pad kołyskowy w przód, to *ugoku-zenpo-ukemi*. Posługiwanie się w walce sznurem lub pasem nosi japońską nazwę *nawa-jutsu*. Władanie mieczem to ogólnie *kenjutsu*, nie *iaidō*. *Taihō-waza* to zarówno techniki transportowe i rewizyjne. *Kobudō* określa raczej stare, klasyczne sztuki walki, niż same techniki władania tradycyjną bronią. Użycie broni w *jūjutsu* określane jest jako *bukinobu* [por.: Habersetzer 1989]. Ponadto układy techniczne lub formy, to jedno i to samo. Chodzi o precyzję wyjaśnienia (definicji) lub użycia nazwy *kata* (s. 26).

Pokazane przez autora ukłony oraz sposoby siadania i wstawiania są ogólnie zgodne z tradycją

japońską. *Tai-sabaki* na s. 36–37 są bardziej typowe dla sportowego *jūdō*, ale nie jest tu rolą recenzenta książki oceniać zawartość techniczną programu nauczania szkoły Shizoku-ryu P. Nercia. Znajdujemy następnie podstawowe kroki, unik z zejściem w bok, kolejne *tai-sabaki*. *Ukemi-waza* (s. 47–90) są przez autora właściwie metodycznie przedstawione. Pokazane zostały zarówno ćwiczenia wprowadzające, jak i warianty wykonania. Wprawdzie oceniając przez pryzmat zasad techniczno-taktycznych innych szkół *jūjutsu* (jak *idōkan yōshin-ryū* [por.: Cynarski, Momola 2007]), występują tu błędy. Niemniej można przyjąć, że takie akurat wykonanie posiada odpowiednie uzasadnienie zgodne z logiką danej szkoły. Jednak z perspektywy nauk o kulturze fizycznej nie do przyjęcia jest nazywanie przewrotu „fikołkiem”. Należało zamienić „fikołek do tyłu” (s. 78) na przewrót do tyłu; analogicznie „fikołek do przodu” (s. 87) na przewrót do przodu.

Na kolejnych stronach autor prezentuje podstawowe pozycje swej szkoły. Pokazane zostały też podstawowe ataki ręczne (*choku-zuki* – bardziej typowe dla szkół *kenpō*), kopnięcia i bloki z uderzeniem kontrującym (s. 96–105). Pokazano przyjęty w szkole Shizoku-ryu, podobny do stosowanego dość powszechnie, sposób składania *keikogi* i wiązanie pasa (s. 107 i 109). Rzuty zostały pokazane w postaci takiej, jak wykonywane są w wielu dzisiejszych szkołach i organizacjach *modern jūjutsu*. Wykonanie zbliżone do stosowanego w sportowym *jūdō* jest na etapie nauczania podstaw akceptowalne. W nazewnictwie dźwigni razi terminologia *aikidō* wprowadzona przez M. Ueshibę (*nikyō*, *sankyō* – s. 139–140). Dalej znajdujemy podstawowe techniki duszeń i trzymań.

Sformułowane tu uwagi krytyczne wynikają z faktu, że autor niezupełnie uwzględnił merytoryczne sugestie z recenzji wydawniczej i nie wprowadził wszystkich modyfikacji. Ponadto nie zostały poprawione błędnie zastosowane przypisy – odnośniki do źródeł.

Odnośnie do bibliografii

W *Piśmiennictwie* (s. 164–169) znajdujemy odniesienia do prac dotyczących sztuki *jūjutsu* i innych sztuk walki, także tych publikowanych w IRK-MC. Dobrze, że autor przepracował zestawienie bibliograficzne, uzupełniając (według podpowiedzi z recenzji wydawniczej) pierwotny zestaw piśmiennictwa o ważne pozycje naukowe i metodyczne, zwłaszcza zagraniczne. Są też wpisane publikacje na temat *jūjutsu* sportowego i samoobrony. Jedną książką T. Ambrożego (ta sama) pojawia się w końcowym zestawieniu bibliograficznym nawet dwukrotnie. Autor przytacza także książki popularne bez krytycznej

analizy ich treści [por.: Cynarski 2008]. W ogóle brakło analizy literatury przedmiotu i powiązania treści pracy z literaturą zawartą w *Piśmiennictwie*.

Jaki jest sens powtarzania mitów i legend za pisarzami podobnymi do S. Omiya [1999]? Znane są przecież wartościowe prace metodyczno-popularyzatorskie, np. wybitnego europejskiego specjalisty w dziedzinie *aikijutsu* Rolanda J. Maroteaux [1993] oraz opracowania dotyczące historii i ewolucji tej sztuki walki [Cynarski 1997; Cynarski *et al.* 2006]. O samym zaś *jūjutsu* istnieją prace ukazujące charakterystykę tej sztuki walki [por.: Shortt, Hashimoto 1979; Habersetzer 1989; Czerwenka-Wenkstetten 1993; Craig 1995; Sato 1998; Sterkowicz 1998; Cynarski 1999, 2006; Obodyński 2001] oraz opracowania poświęcone metodyce nauczania *jūjutsu* [Czerwenka-Wenkstetten 1993; Sato 1998; Cynarski, Obodyński 2005; Cynarski, Momola 2007; Słopecki 2008].

Nie do końca uporządkowana została forma zapisu bibliograficznego. Wystąpiły też drobne błędy – w tytule książki M. Kawaišiego z 1957 r., w nazwie wydawnictwa książki J. Pawluka z 1973 oraz tzw. literówki, co może wynikać z pośpiechu wydawniczego.

Uwagi końcowe

Pomimo że w sensie technicznym nie jest to szkoła klasycznego japońskiego *jūjutsu*, lecz bardziej kompilacja typu modern, autor stara się propagować w swej szkole i w poświęconej jej książce autentyczne, oryginalne wartości dróg sztuk walki. Czyni to ze znanostwem przedmiotu, jako długoletni praktyk.

Dużym walorem książki jest jej szata graficzna, zwłaszcza liczne profesjonalnie wykonane zdjęcia. Także od strony metodycznej książka ta zasługuje na pozytywną ocenę. W przystępny sposób wprowadza w podstawy techniki *jūjutsu* i praktykę pedagogiczną towarzyszącą nauczaniu tej szlachetnej sztuki walki.

Konkludując, książkę warto było opublikować. Może ona być nie tylko podręcznikiem dla osób studiujących *jūjutsu* „Shizoku-ryū”, ale też pomocą dla nauczyciela wychowania fizycznego lub innego pedagoga, który w ten sposób zamierza łączyć wychowanie fizyczne dzieci i młodzieży z ich wychowaniem moralno-społecznym. Ciągle brakuje na rynku księgarskim książek metodycznych o *jūjutsu* jako sztuce walki i praca Pawła Nercia w jakimś stopniu wypełnia tę lukę.

Bibliografia

- Craig D.M. (1995), *Japan's Ultimate Martial Art. Jujitsu Before 1882. The Classical Japanese Art of Self-Defence*, C.E. Tuttle Co., Inc., Boston - Rutland, Vermont - Tokyo.
- Cynarski W.J. (1997), *Tradycja starego japońskiego aiki-jutsu i jego ewolucja do form współcześnie praktykowanych*, „Roczniki Naukowe AWF w Warszawie”, t. 36, s. 109–132.
- Cynarski W.J. (1999), Sterkowicz S.: „*Jūjutsu. Wybrane aspekty sztuki walki obronnej*”, „Przegląd Naukowy Instytutu Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego WSP w Rzeszowie”, nr 2, s. 85–87.
- Cynarski W.J. (2006), *Yōshin-ryū jūjutsu – z Japonii do Polski*, IRK-MC, t. 6, s. 52–62.
- Cynarski W.J. (2008), *Literatura dotycząca jūjutsu i samoobrony w PRL* [w:] S. Zaborniak, M. Obodyński [red.], *Z tradycji kultury fizycznej w Polsce po II wojnie światowej*, UR, Rzeszów, s. 82–92.
- Cynarski W.J., Momola I. (2007), *Bezpieczne pady na lekcji wychowania fizycznego*, IRK-MC, t. 7, s. 124–131.
- Cynarski W.J., Obodyński K. (2005), *Metody treningowe w nowoczesnych odmianach sztuk walki (na przykładzie idōkan yōshin-ryū jūjutsu i zendō karate tai-te-tao)*, „Nauka i Oswita '2005”, t. 65, *Fizyczna kultura i sport: problemy, dosłidżenia, propozycje*, Dnipropetrovsk, s. 8–14.
- Cynarski W.J., Obodyński K., Litwiniuk A., Cynarska E. (2006), *Aikijutsu in Europe and in Poland – present-day picture (1987–2004)*, IRK-MC, t. 6, s. 68–82.
- Cynarski W.J., Sieber L. (2006), *Wojownik pogody ducha*, IRK-MC, t. VI, s. 345–348.
- Czerwenka-Wenkstetten H. (1993), *Kanon des Nippon Jujitsu* (t. 1). *Begriffe, Grundlagen, Geschichte, Basistechniken*, Tyrolia-Verlag, Innsbruck – Wien.
- Habersetzer R. (1989), *Découvrir le Ju-Jitsu*, Amphora S.A., Paris.
- Kondratowicz K. (1991), *Jiu-jitsu sztuka walki obronnej*, Warszawa.
- Maroteaux R.J. (1993), *Takeda-ryu Jujitsu – Aikido*, UNG-DA, Avignon (?).
- Obodyński K. (2001), *Specyfika jūjutsu i judō*, IRK-MC, t. 2, s. 46–51.
- Omiya S. (1999), *Legendarne korzenie Aikido*, Diamond Books, Bydgoszcz.
- Sato S. (1998), *Nihon jujutsu*, IMAF, Tokyo.
- Słopecki J. (2008), *Nauczanie. Zasady i praktyczna wiedza o walce mistrza sztuk walki*, IRK-MC, t. 8, s. 66–71.
- Shortt J.G., Hashimoto K. (1979), *Beginning Jiu-Jitsu Ryōi-Shinto Style*, P.H. Crompton Ltd., London.
- Sterkowicz S. (1998), *Jūjutsu. Wybrane aspekty sztuki walki obronnej*, AWF, Kraków.

Key words: Ju-jitsu, technique, methodics

SUMMARY: The review-article refers to the contents of a handbook “Jiu-Jitsu – principles” written by Paweł Nerć, holder of 7 dan. The author of the article presents his point of view in his written critical analysis of the essential contents, bibliography, about techniques and methodology of teaching. The reviewed book shows a school of P. Nerć – principles for beginners.